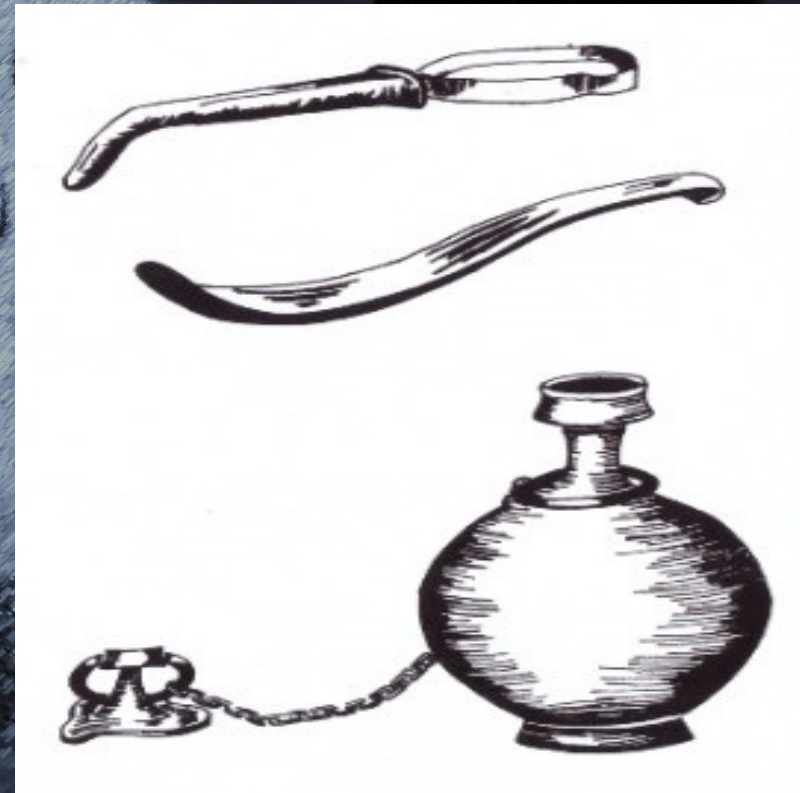

Trénink a hygiena *athlétai*

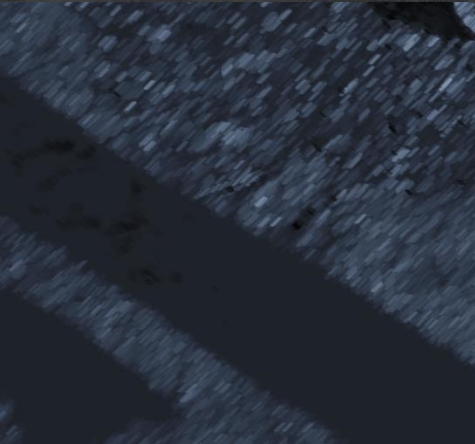
- promyšlené zásady životosprávy, rehabilitace a masáže
- vegetariánství
- čtyřdenní tréninkový cyklus (tzv. *tetrády*)
 - Filostratos. *O gymnastice*
 - 1. den: rychlostně-silové, intenzivní a výbušné krátké cviky,
 - 2. den: cviky pro maximální svalové a nervové zatížení, vrcholná zkouška síly,
 - 3. den: technika prvků a stylů (startu, odrazu, švihu atp.),
 - 4. den: volnější, s tréninkem se ovšem neustávalo, nesměl klesnout pod průměr.

„Krása je tvořena proporcemi“ (Galénos)

- **Aryballos**
 - naplněn olejem (k natírání těla)
 - ukončen širokým plochým okrajem
 - malé ouško k provlečení a zavěšení na zápěstí
- **Strigilis**
 - olej a prach

Aryballos a strigilis

aryballos

proč olej?

- přesně nevíme
- náboženské důvody
- rituál
- k růstu síly
- hygiena
- jako opalovací krém
- masáž
- estetika

ΣΤΑΔΙΟΝ
STADE
STADIUM

Detail of red-fig. amphora showing athlete employing strigil, c. 500.

gymnické tituly - anticipace

- *aristeion*, ἀριστεῖον hrdinství i pocta, odměna, vítězná cena za největší odvahu v bitvě
 - *aristeia*, ἀριστεία neobyčejně statečné chování v bitvě, hrdinství, hrdinské činy, mimořádný důkaz odvahy
- ἀριστεῖον jako předstupněm titulů

Ἄριστεῖον/ -ιά reflektovala vojenskou hodnotu bojovníka

• ἵππεύς

- osobní převaha měřená soubojem a neohrožeností
- střety *promachos, πρόμαχος*
- zuřivost inspirovaná bohem (*menos, μένος*) a hněvivé bojové vytržení (*lyssa, λύσσα*).

• ὀπλίτης

- nová taktika, nový výcvik
- neznal osobní souboj jako *héroi* či ἵππεύς
- musí „*umět odolat pokušení čistě individuálního hrdinství. Bojuje bok po boku, je cvičen, aby uměl udržet jednotnou řadu, pochodovat ve formaci, vrhnout se proti nepříteli vyrovnaným krokem, ani uprostřed vřavy nesmí opustit své místo*“ (Vernant, 1995, 45).
- *sófrosyné, σωφροσύνη* (sebeovládání, uměřenost, poslušnost) – nová válečná ctnost brzdící instinktivní hnutí
 - nahradila *thymos, θυμός* (vášeň, touha), hlavní ctnost ἵππεύς.
- *Eris, Ἔρις* (touha porazit protivníka) se podřizovala *filií, φιλῑᾱ*, duchu společenství

V samotném chápání *ἀριστεία* můžeme v řeckých dějinách horizontálně sledovat dvě roviny:

- *ἀριστεία* související s jezdeckou aristokracií (*ἵππεύς*)
- *ἀριστεία* související s těžkooděnci (*ὀπλίτης*)

O *ἀριστεῖον*/ *-ία* můžeme ovšem pojednat i ve vertikální rovině:

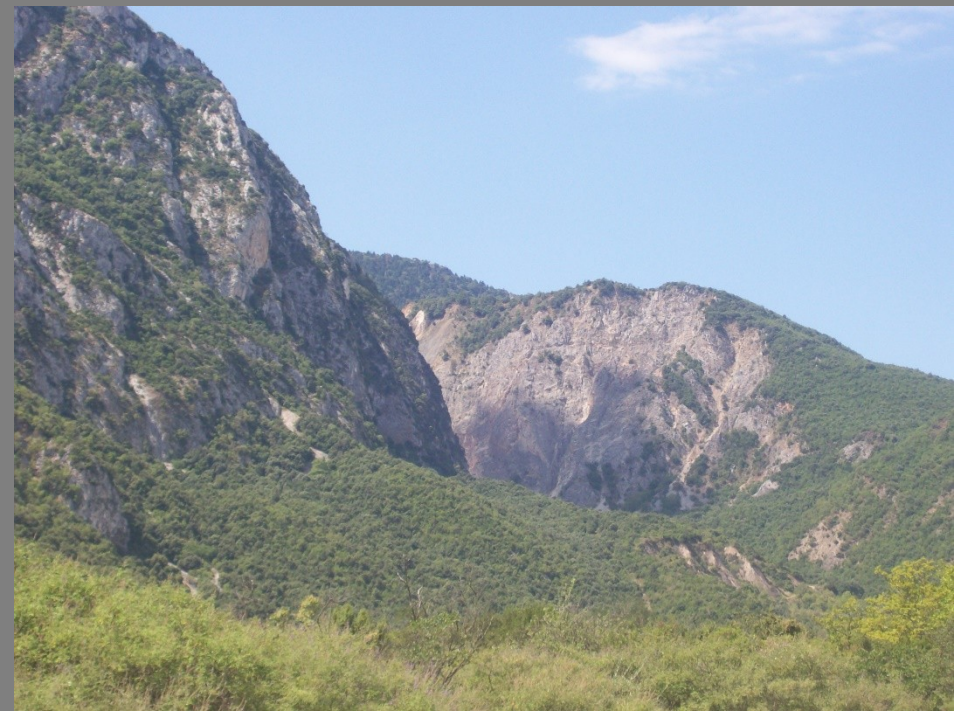
- *ἀριστεία*, jíž se měřila hodnota válečníka založená na konkrétním způsobu boje a podle této nutnosti
- *ἀριστεῖον* chápaná jako cena/ titul pro nejlepšího bojovníka, o čemž se po bitvě častokrát rokovalo

zisk ἀριστεῖον:

- titul „bojovníci od Marathónu“

- Dienekes
- Aristodémos
 - Thermopyly x Eurytos
 - Plataje
 - vynikal, ale nedostal cenu za statečnost, jelikož „zjevně vyhledával smrt, zuřivě vybíhal ze šiku a vykonal veliké činy“ (Hérodotos, 2004, 509-510)
 - x Amomfaréτος, Poseidónios a Filokyónos

- Salamína
 - odměna za statečnost Eurybiadovi
 - cena za moudrost Themistoklovi
 - (olivový věnec + nejkrásnější vůz)

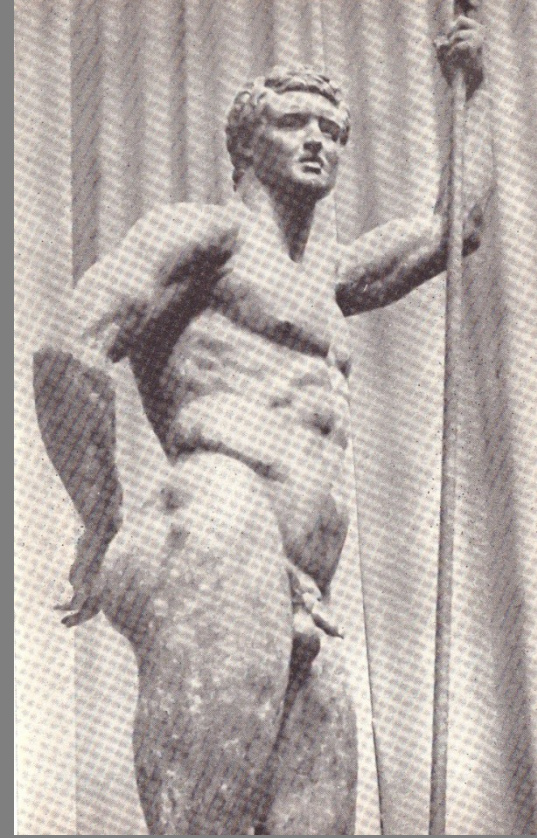
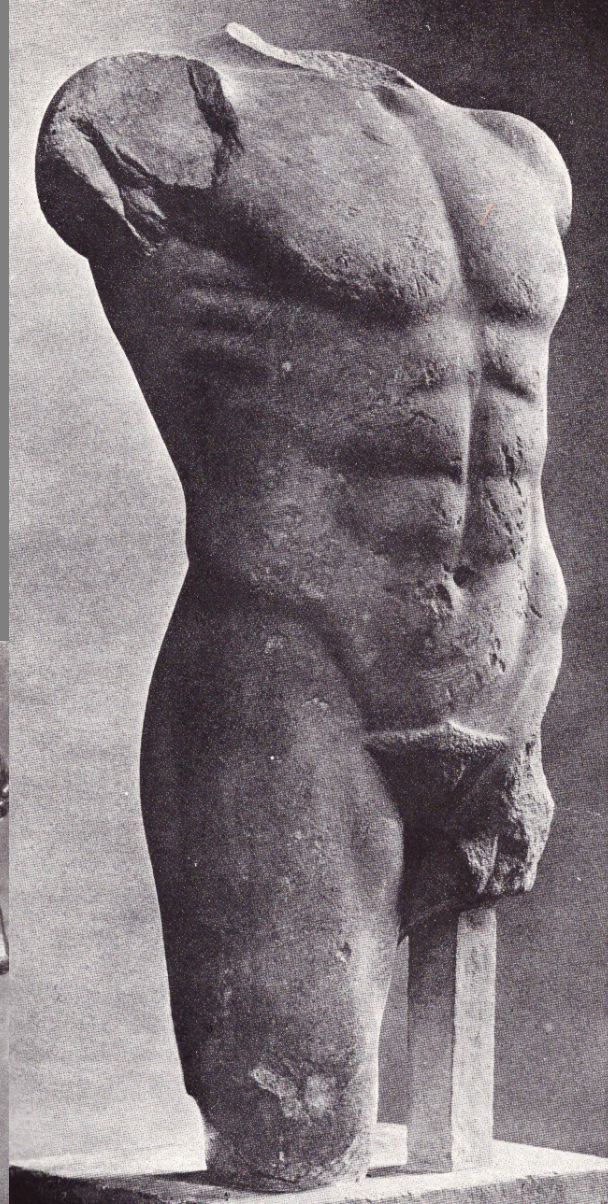
- Isadas (věnec a pokuta)

– „*Foibidův syn Isadas poskytl nejen svým spoluobčanům, ale myslím i nepřátelům krásnou a obdivuhodnou podívanou. Vynikal tělesnou krásou i silou, byl ve věku, kdy chlapci dospívají v muže (18 či 19 let) a jsou v nejlepším rozkvětu. Právě si natíral tělo olejem, a tak vyběhl z otcova domu bez šatu i bez ochranné zbroje, v jedné ruce držel oštěp, v druhé meč a hnál se středem bojujících, vrhl se mezi nepřátele, a koho potkal, toho zasáhl a zabil. Sám nebyl nikým zraněn, buď že ho pro jeho statečnost chránil bůh, nebo připadal nepřátelům jako nějaká vyšší a mocnější, nadlidská bytost“ (Plútarchos, 2007, 107)*

- x Archidámos

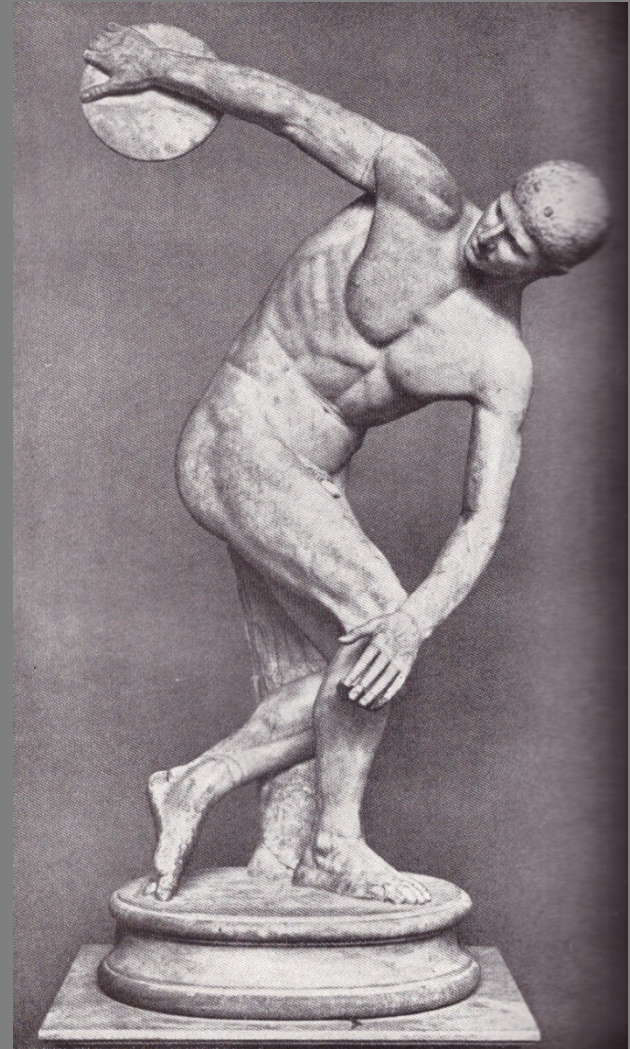
– „*který znamenitě bojoval, vyzbrojen silou duševní i tělesnou hbitostí, rychle přebíhal úzkými uličkami města na místa, kde zuřila nejprudší bitva, a všude se svým malým oddílem odrážel nepřátele“ (Plútarchos, 2007, 107)*

Tituly

olympioníkás/ olympioníkés („olympijský vítěz“)

- každý?
- χ *νίτῆς ν πένταθλον?*

Lampis ze Sparty	708 př. Kr. (18. OH); první vítěz v πένταθλον
Filombrotos ze Sparty	684 př. Kr., 680 př. Kr., 676 př. Kr., 668 př. Kr. (24., 25, 26, 28. OH)
Eutelidás ze Sparty	628 př. Kr. (38. OH); jediný vítěz v πένταθλον dorostenců, zvítězil zde i v πάλη dorostenců; při dalších olympijských hrách (624 př. Kr. 39. OH) snad i vítěz πένταθλον mezi muži
Akmatidos ze Sparty	500 př. Kr. (70. OH)
Euthyklos z Loker	488 př. Kr. (73. OH)
Hieronymus z Andru	480 př. Kr. (75. OH); vítězí za stavu 2 ku 2 vítězství v πάλη a poráží Tísamena z Elejí (později známého věštce Sparťanů); nebo Theorompos z Erean
Xenofón z Korintu	464 př. Kr. (79. OH); mimo πένταθλον zvítězil i v δρόμος, šlo poprvé o vítězství v této kombinaci závodů; Myρόνυv Diskobolos mohl snad zobrazovat tohoto ἀθλητής
Pýthokleos z Élidy	452 př. Kr. (82. OH)
Ceton z Loker	448 př. Kr. (83. OH)
Ikkos z Tarentu	444 př. Kr. (84. OH)
Stomiós z Elejí	372 př. Kr. (102. OH)
Hysmón z Élidy	364 př. Kr. (104. OH)
Timón z Élidy	328 př. Kr. (113. OH)
Aischinés z Élidy	252 př. Kr. (132. OH); poté zvítězil ještě jednou (snad na následujících hrách)
Timón z Élidy	196 př. Kr. (146. OH); vítěz této či následující olympiády, možná ale také obou
Démétrios ze Salamíny	229 po Kr., 233 po Kr. (252. 253. OH); vítěz těchto olympiád v πένταθλον a v δρόμος; v δρόμος zvítězil ještě v roce 237 po Kr. (254. OH)
Aurelios Metrodóros z Kyziku	233 po Kr. (253. OH)
Asklépiadés z Korintu	241 po Kr. (255. OH)

jméno celých her

- podle vítěze v běhu na jeden *στάδιον*
- podle vítěze v *δρόμος* a čísla těchto her se v Řecku určoval kalendář
 - Např.: ve druhém roce 75. olympijských her, kdy v běhu na jeden *στάδιον* zvítězil Astylos z Krotónu, porazili Hellénové barbary v bitvě u Platají.

Tabulka ukazuje vybrané nejlepší běžce této tratě do vzniku titulu *triastés* (Messénie-Sparta):

Koroibos z Élidy	776 př. Kr. (1. OH)
Antimachos z Élidy	772 př. Kr. (2. OH)
Androklos z Messénie	768 př. Kr. (3. OH)
Polycharés z Messénie	764 př. Kr. (4. OH)
Aischinés z Élidy	760 př. Kr. (5. OH)
Oibótás z Paleia (Dymé)	756 př. Kr. (6. OH)
Daiklés z Messénie	752 př. Kr. (7. OH)
Antiklés z Messénie	748 př. Kr. (8. OH)
Xenodokos z Messénie	744 př. Kr. (9. OH)
Dotadés z Messénie	740 př. Kr. (10. OH)
Leocharés z Messénie	736 př. Kr. (11. OH)
Oxythemis z Koroneie	732 př. Kr. (12. OH)
Dioklés z Korinthu	728 př. Kr. (13. OH)
Dasmón z Korinthu	724 př. Kr. (14. OH)
Orsippos z Megary	720 př. Kr. (15. OH)
Pythagoras ze Sparty	716 př. Kr. (16. OH)
Athéradas ze Sparty	700 př. Kr. (20. OH)
Pantaklés z Athén	696 př. Kr. (21. OH) a 692 př. Kr. (22. OH)
Ikaros z Hyperésie	688 př. Kr. (23. OH)
Kleoptolemos ze Sparty	684 př. Kr. (24. OH)
Thalpis ze Sparty	680 př. Kr. (25. OH)
Kallisthenés ze Sparty	676 př. Kr. (26. OH)
Charmis ze Sparty	668 př. Kr. (28. OH)
Chiónis ze Sparty	664 př. Kr. (29. OH) + 660 př. Kr. (30. OH) + 656 př. Kr. (31. OH); zvítězil na všech těchto hrách v δρόμος i δίαυλος
Gylis ze Sparty	648 př. Kr. (33. OH)
Olyntheus ze Sparty	628 př. Kr. (38. OH) a 620 př. Kr. (40. OH)
Gelón ze Sparty	604 př. Kr. (44. OH)
Euryklés ze Sparty	592 př. Kr. (47. OH)
Hippostratos z Krotónu	564 př. Kr. (54. OH) a 560 př. Kr. (55. OH)
Ladromos ze Sparty	552 př. Kr. (57. OH)
Agatharsos z Kerkýry	536 př. Kr. (61. OH)
Anochos z Tarentu	520 př. Kr. (65. OH); vítěz δρόμος a δίαυλος

„nejlepší z Řeků“

- vítěz v *ὀπλείτης*
- Významnost v politicko-vojenské rovině

ἀθληται, kteří měli právo zvatí se „nejlepšími z Řeků“ mimo držitele titulu *τριαστής*

Dámaretos z Héraionu	520 př. Kr., 516 př. Kr. (65., 66. OH); první vítěz této disciplíny
Frikios z Thessálie	508 př. Kr. + některé další hry, nejspíše hned ty následující z roku 504 př. Kr. (68., 69. OH)
Lycos z Thesálie	452 př. Kr. (82. OH)
Lyceinos z L?	448 př. Kr. (83. OH)
Mnésibúlos z Elateie	161 po Kr. (235. OH); vítěz δρόμος a όπλειτής (poslední známý vítěz této disciplíny)

τριαστής

- Vítěz 3 běžeckých disciplín, zpravidla *δρόμος*, *δίαυλος* a *όπλειτής*, na týchž hrách v Olympii (odběhaných v jeden den – rozběhy i finále!)

Fanáš z Pellény	512 př. Kr. (67. OH)
Astylos z Krotónu, později Syrakús	480 př. Kr. (75. OH) – jeho vítězství v ὀπλείτης na těchto hrách, a tak i získání titulu τριαστής není jisté, sice jej potvrzuje Papyrus Oxirrhyneus, ale v tomto je tento zdroj jediný a mohlo jít o omyl či záměnu disciplín; mimo zmíněné hry zvítězil Astylos ještě v δρόμος a δίαυλος v letech 488 př. Kr. a 484 př. Kr. (73. a 74. OH)
Leónidás z Rhodu	164 př. Kr., 160 př. Kr., 156 př. Kr., 152 př. Kr. (154., 155., 156. 157. OH); čtyřnásobný držitel titulu τριαστής (neporažen 16 let! – od roku 164 př. Kr. do roku 148 př. Kr., doby než se konaly 158. OH)
Níkokleos z Akriónu	100 př. Kr., 96 př. Kr. (170., 171. OH) – na obou hrách zvítězil ve všech běžeckých disciplínách! Mimo δρόμος, δίαυλος a ὀπλείτης vyhrál i δόλιχος
Hekatomnós z Élidy	72 př. Kr. (177. OH)
Politéš z Keramu	69 př. Kr. (212. OH); vítězství v δρόμος, δίαυλος a δόλιχος (neobvyklá kombinace vítězství – δόλιχος nahradil ὀπλείτης)
Hermogenés z Xanthu, Ἴππος (Híppos, Kůň)	81 př. Kr., 89 př. Kr. (215., 217. OH) – 2x získání titulu τριαστής; na hrách mezi těmito dvěma v roce 85 př. Kr. (216. OH) neobhájeno pouze vítězství v ὀπλείτης
Aelius Granianus ze Sikyonu	137 př. Kr. (229. OH)

paradoxos (παράδοξος) / paradoxonikés (παράδοξονίκης)

- nečekaný či neuvěřitelný vítěz
- speciální titul pro těžké *άθλεται*
- *βίτης παγκράτιον* a *πάλη* v jeden den
 - vzorem byl Hérakles a jeho dvojnásobné vítězství
 - Hérakla dokázalo napodobit pouze sedm (respektive deset) *άθλεται* (profesionálové).
- „Prvním po Héraklovi“ (... *άφ' Ηρακλέους*) – Tímasitheos z Krotónu či Delf, zvítězil v *παγκράτιον* a *πάλη* na 67. hrách v roce 512 př. Kr., avšak titul *παράδοξος* mu udělen nebyl. Titul ještě neexistoval. Doba k udělení prvního titulu byla velmi dlouhá – plných 300 let, tedy 75 olympiád.

Tímasitheos z Krotónu (či Delf)	512 př. Kr. (67. OH); zvítězil v παγκράτιον a πάλη, ale titul παράδοξος mu udělen nebyl; předtím v roce 516 př. Kr. (66. OH) zvítězil v παγκράτιον; jde o „sportovce“, který dokázal přemoci impozantního Milóna z Krotónu, a tak ukončit jeho 28letou šňůru neporazitelnosti při olympijských slavnostech
Kleitomachos z Théb	216 př. Kr. (141. OH); vítěz παγκράτιον a πυγμή; „prvním po Héraklovi“ nebyl zván buď proto, že vyhrál πυγμή namísto πάλη, nebo proto, že tento titul ještě neexistoval (to by ovšem znamenalo, že jej přímo anticipoval, jelikož titul παράδοξος byl poprvé udělen na následujících hrách); později vyhrál πυγμή ještě 1x a v παγκράτιον skončil jako druhý; na hrách v Isthmu dokázal na jedněch slavnostech zvítězit dokonce v πυγμή, πάλη i παγκράτιον
Kapros z Élidy	212 př. Kr. (142. OH); „první po Héraklovi“
Aristomedés z Rhodu	156 př. Kr. (156. OH); „druhý po Héraklovi“
Prótofanés z Magnésie	92 př. Kr. (172. OH); „třetí po Héraklovi“
Stratón z Alexandrie	68 př. Kr. (178. OH); „čtvrtý po Héraklovi“; poté zvítězil v jedné či obou těchto disciplínách ještě jednou, (v πάλη zvítězil po vyškrtnutí dvou jeho soupeřů namočených do uplácení, kterým bylo nařízeno dále postavit šest pokutových soch, tzv. Zánes, Diové; šlo o Filostrata z Rhodu a Eudela)
Marión z Alexandrie	52 př. Kr. (182. OH); „pátý po Héraklovi“
Aristeás ze Stratoníkeie	13 po Kr. (198. OH); „šestý po Héraklovi“
Níkostratos z Aigů v Kilikii	37 po Kr. (204. OH); „sedmý po Héraklovi“
Sokratés z ?	149 po Kr. (232. OH); zvítězil v πυγμή i v παγκράτιον a měl tak být zván „osmý po Héraklovi“, ale vítězství v παγκράτιον mu bylo odňato a předáno jím poraženému finalistovi Dionýsiovi
Aurelios Ailix z Foinikie	221 po Kr. (250. OH); vítěz παγκράτιον a favorit na vítězství v πάλη, na které se také přihlásil, ovšem toto bylo chvíli před olympijskými slavnostmi vyřazeno z programu gymnického άγών; čímž mu bylo znemožněno dosáhnout titulu „osmý po Héraklovi“

periodoníkés (περιοδονίκην, pl. periodoníkai)

- „opakující se vítěz“
- jen ti nejlepší z nejlepších
- někteří *ἀθλεται* dokonce několikrát, kupř.:
 - Hérodóros z Megary 10x v *σαλπιστής* (17x?, mladík až do asi 85 let);
 - Milón z Krotónu 6x v *πάλη*!

Milón z Krotónu („král zápasníků“)	2. polovina 6. století př. Kr.; celkově 6x titul περιδονίκηη η πάλη
Glaukos z Karystu („boxer od pluhu“)	2. polovina 6. století př. Kr.; celkově 1x titul περιδονίκηη η πυγμαή; vymyslel a zavedl do praxe stínový box
Dromeus ze Stymfalu	1. polovina 5. století př. Kr.; celkově 2x titul περιδονίκηη η δόλιχος
Dandés z Argu	1. polovina 5. století př. Kr.; celkově 2x titul περιδονίκηη η δρόμος a διάυλος
Theagenés z Thasu	1. polovina 5. století př. Kr.; celkově 2x titul περιδονίκηη η πυγμαή a (či) παγκράτιον
Ergotelés z Knóssu (později z Himéry)	1. polovina 5. století př. Kr.; celkově 1x titul περιδονίκηη η dolichu
Diagorás z Rhodu	1. polovina 5. století př. Kr.; celkově 1x titul περιδονίκηη η πυγμαή
Dórieos z Rhodu	2. polovina 5. století př. Kr.; celkově 1x titul περιδονίκηη η παγκράτιον
Sóstratos ze Sikyónu („Akrochersités“, „Lamač prstů“)	1. polovina 4. století př. Kr.; 2x titul περιδονίκηη η παγκράτιον
Hérodóros z Megary	přelom 4. a 3. století př. Kr.; celkově 10x titul περιδονίκηη η σαλπιστής (možná však i více, až 17x tento titul)
Filínos z Kóu	1. polovina 3. století př. Kr.; celkově 4x titul περιδονίκηη η δρόμος a διάυλος; pětinásobný vítěz na třech olympijských hrách η δρόμος a διάυλος
Kleoxénos z Alexandrie („Nezranitelný“)	2. polovina 3. století př. Kr.; celkově 1x titul περιδονίκηη η πυγμαή
Moschos z Kolofónu	přelom 3. a 2. století př. Kr.; celkově 1x titul περιδονίκηη η πυγμαή dorostenců
Epithersés z Iónie	přelom 1. a 2. poloviny 2. století př. Kr.; celkově 2x titul περιδονίκηη η πυγμαή
Isidoros z ? („Aptótos“, „Nesklonitelný“)	1. polovina 1. století př. Kr.; celkově 1x titul περιδονίκηη η πάλη
Héras z Frygie	1. polovina 1. století po Kr.; celkově 1x titul περιδονίκηη η παγκράτιον
P. Ailios Alkandridás ze Sparty	1. polovina 2. století po Kr.; celkově 2x titul περιδονίκηη η πάλη
M. Aurelios Demetrios z Alexandrie	1. polovina 2. století po Kr.; celkově 1x titul περιδονίκηη η ?
M. Aurelios Démostratos Damas ze Sardů	1. polovina 2. století po Kr.; celkově 2x titul περιδονίκηη η παγκράτιον; dostal také čestné občanství 9 měst
M. Ulpios Firmos Domestikos z Efesu	2. polovina 2. století po Kr.; celkově 1x titul περιδονίκηη η nejspíše η παγκράτιον
Mnésibúlos z Elateie	2. polovina 2. století po Kr.; celkově 2x titul περιδονίκηη – jednou η δρόμος a jednou η όπλείτης
M. Aurelios Asklepiades, Hermodóros	2. polovina 2. století po Kr.; celkově 1x titul περιδονίκηη η παγκράτιον
Valerios Eklektos ze Sinópy	přelom 1. a 2. poloviny 3. století po Kr.; celkově 3x titul περιδονίκηη η κήρυξ

periodoníkés teleios (περιοδονίκην τέλειος)

- úplný či úspěšný vítěz
- neporažený sportovec, který ve všem zvítězil
- následný vývoj titulu *περιοδονίκην*
- prvním vítězem *παλαιστής* (zápasník) a *παγκρατιαστής* (*pankratista*) **Titus Aelius Aurelius Maron** ze **Seleukie** v Kilíkii v dnešním Turecku

periodoníkés pantoníkés

- titul pro absolutního vítěze celého okruhu
- **císař Nero** po své cestě Řeckem a účasti na hellénských hrách a „vítězstvích“

περιοδονίκην τέλειος

Titus Aelius Aurelius Maron ze Seleukie (?) v Kilíkii

začátek 2. století po Kr., neporažen v πάλη a v παγκράτιον

Lucius Septimius Aurelius Serapion z Alexandrie

1. polovina 3. století po Kr.; neporažen v δρόμος

Claudius Rufus ze Smyrny

1. polovina 3. století po Kr.; neporažen v jedné z těchto disciplín: πάλη, πυγμή, παγκράτιον

περιοδονίκην παντονικός

Nero Claudius Caesar Augustus Germanicus (r. jm. Lucius Domitius Ahenobarbus)

polovina 1. století po Kr.